

SPOPRIJEM Z GORO JE AVANTURA

Mladi vrhunski alpinist Zvonko Požgaj se je letos povzpel na vrh osemtisočaka K2 v Karakorumu v zahodni Himalaji. Mediji so o tej uspeli, pa vendar tragični odpravi veliko pisali. Nas pa je zanimalo predvsem to, kakšen odnos ima naš sogovornik do tega ekstremnega športa in kako doživlja posledice svoje nesreče. Poudariti moramo, da nas je prijetno presenetil s svojim optimizmom, odločnostjo in življenjsko moдрostjo. Pokazal nam je diapozitive s poti, ki jih je sam posnel, pokazal pa jih bi tudi šolam in drugim ustanovam. Zvonka Požgaja lahko poiščete v Zeleni jami na Baudkovi 5.

Kdaj in kako ste se srečali z alpinističnim športom?

Z alpinizmom sem se srečal naključno. Trije prijatelji smo se odločili za alpinizem iz radovednosti. Hodili smo v hribe in na pohode, vendar takrat še nobeden od nas ni pomislil na alpinizem. Odšli smo na odsek Železničarja in se vpisali v alpinistično šolo. Še vedno pa ne znam odgovoriti, če me kdo vpraša, zakaj plezam. Vem, da takrat, ko plezam, dosti lažje živim. Še posebej me privlači avantura. Všeč mi je narava, še posebej gore.

Gora K2 v zahodni Himalaji je visoka 8611 m in je po velikosti drugi vrh na svetu. Kako ste se pripravljali na osvajanje tega vrha?

Začelo se je s samo šolo, ki pa mi je dala samo teoretično znanje. Izkušnje pa sem si pridobil s samim plezanjem. Ves sem se posvetil plezanju in ves denar sem vložil vanj. Najprej sem plezal lažje smeri, potem pa sem težil k vedno višjim ciljem. Naredil sem izpit za alpinista in postal samostojen. Potem sem plezal s prijatelji, ker prej nismo smeli. Hoditi sem začel v centralne Alpe, najprej sem plezal lažje, nato vedno težje smeri. Ko je bil ob-

javljen drugi razpis za K2 (za prvega je bilo premalo prijav), sem se prijavil na podlagi vzpona, ki sem ga imel z Vanjo Furlanom na Monte Roso. Oddal sem prošnjo in glede na to, da sem bil perspektiven (imel sem drážavni in mednarodni razred) so me izbrali za odpravo.

Prosim, razložite te razrede ali stopnje v alpinizmu.

Najprej je razred pripravnik. Na podlagi točk, kolikor je pač vsak vzpon vreden, lahko dosežeš perspektivni razred (če si mlad in imaš dobre vzpone), potem je državni razred, nato mednarodni razred in pa zasluzni športnik. To je tako kot pri drugih športnih panogah. Jaz sem zdaj alpinistični inštruktor. Kot rečeno, moja višina je bila vrh Monte Roso (4633 m). Čutil sem se sposobnega pomagati odpravi na K2 in imel sem veliko željo priti na njegov vrh. Imel pa sem skrito željo, da bi se naučil obnašati na višini. Izkazalo se je, da se na taki višini dobro obnesem.

Kako pa alpinisti preverjate svoje sposobnosti, preden se odločite za določen vzpon?

Vse je pravzaprav odvisno od človeka. Ali si sposoben osvojiti višino 8000 m, lahko preveriš samo tako, da splezaš na goro. To je sicer zelo tvegano. Boštjan Kekec je to plačal s svojim življenjem. Toda on je bil že na višini več kot 6000 m, jaz pa samo na 4600 m. Od vseh sem največ tvegala, saj sem bil skoraj 5000 m višje kot prej.

Kako je potekala pot na Karakorum in kako ste osvojili vrh K2?

Odprava je odšla na pot 9. maja letos. V odpravi je bilo osem slovenskih in en hrvaški alpinist, v Pakistanu pa so se nam pridružili po en Mehican, Šved in Škot. Priprave so se začele veliko prej s treningi, z nabavo hrane in opreme itd. Jaz sem bil brez službe oziroma na čakanju, tako da sem imel veliko časa za trening. Torej 9. maja smo odšli z osebno opremo, drugo opremo smo poslali že prej. Po dveh dneh smo prišli v Islamabad v Pakistanu. Nastanili smo se v Ravalpindiju. Tam smo ostali pet dni, da smo uredili vse formalnosti. Potem smo se peljali v Skardu, v izhodišče za Karakorum. Tovore smo naložili na džipe in se po slabih cestah odpeljali v vasico Askole, kjer smo najeli nosače. Od tam smo odšli peš. Čakalo nas je 100 km poti po ledenikih. Po sedmih dneh smo prišli do baze. Šotore smo postavili na ledenik. Vsak klasični vzpon poteka z aklimatizacijo, s postopnim doseganjem vedno večje višine. Zamislili smo si, da bi šele s tretjim ali četrtem vzponom dosegli vrh, in sicer s predhodnimi aklimatizacijskimi vzponi. Tako sem šel dvakrat na aklimatizacijo, šele tretjič sem šel proti vrhu. Največji problem K2 pa je vreme, saj se lahko v picli uri poslabša. Tu namreč ni nikoli teden dni lepega vremena. Na K2 je bilo najbolj tragično leta 1986, ko je na odpravah umrlo trinajst ljudi, od tega devet hkrati v eni odpravi, in to na

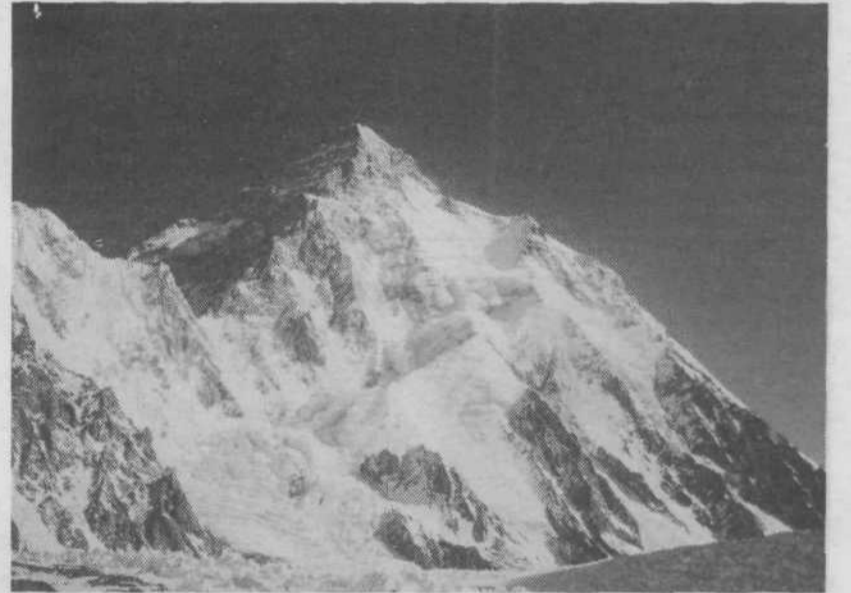
grebenu Abruzzi, grebenu, ki ga je plezala naša odprava. V prvi navezi z Mehicanom Carlosom sva 13. junija osvojila vrh, nato pa še Stipe Božić in Viki Grošelj. Tik pred vrhom se je vreme poslabšalo. Na sam vrh nismo mogli stopiti, ker je čez greben veter metal kose ledu. Poslikali smo se in odšli nazaj. K2 je tako najvišja gora, ki smo jo Slovenci osvojili brez dodatnega kisika. Pri vrnitvi z vrha sem se v megli izgubil in med menjavo radijskih baterij so mi močno pomrzili prsti. V četrtem taboru pa so se pri Boštjanu Kekcu začeli kazati znaki

zato smo se odločili za takojšnjo vrnitev v Ljubljano.

V Ljubljano ste prispeli 2. julija in takoj odšli na operacijo. Imeli ste hude poškodbe. Kako ste sprejeli to dejstvo?

To je precejšnja psihična obremenitev, ko se zavedaš, da ne boš nikoli več imel prstov oziroma prvih členkov prstov na rokah. Menim, da sem psihično dosti močan. S tem se moram sprijazniti in živeti naprej, na tragedijo pa čimprej pozabiti. Vsak dan hodim v Sočo na razgibanje in masažo. Potem bom šel v Center za rehabilitacijo. Verjetno se bom moral preusmeriti iz mojega poklica elektronika v nekaj drugega. Razmišljam, da bi se usposobil za računalništvo.

Omenili ste, da ste inštruktor alpinizma. Alpinizem torej niste »obesili na klin«?

K2 je z 8611 metri drugi najvišji vrh na svetu

višinske bolezni. Skušali smo narediti nemogoče, toda Boštjanu nismo mogli več pomagati. Morali smo ga pustiti na gori. Zdravnik Damijan Meško mi je oskrbel ozeblino, ki so se začele gnojiti, Stipe Božić je oslepel, Boris Sedej je dobil omrzline na nogi,

Še vedno bom hodil v hribe in pozneje tudi plezal. V skali bom plezal lažje smeri, pozimi pa tudi, saj se takrat dela vse v rokavicah.

MARJAN KOVAČEVIČ-BELTRAM

KAŠELJ...

Kašelj, ali kot se je dolga stoletja po nemško pisalo - Kaschel, je kraj znanega imena, saj kot Kašljani sami pravijo, jih poznajo po vsem svetu, tudi na Kitajskem. V veselju in prijatni družbi pripovedujejo da je neki Kašljan začel na Kitajsko in ko se je vračal domov, je kupil karto za vlak, prodajalec pa ga je vprašal, kam potuje. Odgovoril mu je, da v Kašelj, ta pa s tem odgovorom ni bil zadovoljen in je hotel izvedeti ali v Zgornji ali Spodnji Kašelj. To je seveda anekdota, vas pa je res znana ožji in širši okolici. Njeno ime je v svet ponoslo predvsem zelje, ki ga tu gojijo že od nekdaj in je res pojem dobrega zelja; svoj čas so ga izvažali tudi v tujino.

Tudi sicer je Kašelj znan iz zgodovinskih zapisov, ki sežejo več stoletij nazaj, vse v čas rimske dobe. V Kašlju so arheologi našli razvaline utrjene rimske kmetije, imenovane villa rustica (v nasprotju z villo urbana, ki je bila mestna hiša), v kateri so se po mnenju nekaterih zgodovinarjev ohranili ljudje tudi, ko je Rim v četrtem stoletju propadel, in tu dočakali čas slovenske naselitve. Ta podatek in domneva sta za našo zgodovino zelo pomembna, saj potrjujejo domnevo, da slovenski kraji med odhodom rimske vojske in duhovščine in prihodom Slovanov niso ostali prazni, kot so doslej zatrjevali nekateri zgodovinarji.

V zgodnjem srednjem veku, od leta 1058 do 1062, se kraji okoli Kašlja v dokumentih omenjajo v zvezi z razdelitvijo vladarjeve ali kronske posesti, ki je bila ena zadnjih, izvedenih v vzhodnem predelu ljubljanske kotline.

Na Kašelskem hribu, ki se razteza vzhodno od vasi, naj bi na desni strani Ljubljance leta 1015 zgradil grad Ortolf II. pl. Scharffenberg (Ostrovhar) kot ministerialni deželni glavarjev Kranjske, Spanheimov. Tem in poznejšim gospodarjem gradu in posestev je sprva pripadala večina zemlje in podložnikov iz Kašlja. Z leti, posebno do 14. stoletja, pa se je posest Osterbergerjev drobila in združevala ter zopet drobila pod raznimi gospodstvi in samostani, z njimi pa se je dobilo tudi lastništvo tamkajšnjih kmetov, tako da so tudi kmetje pripadali različnim gospodstvom in imeli kljub istemu obsegu zemlje različne dajatve.

Tu se je dolga leta zadrževala znana plemenitaška rodbina Gallenberg (prišla iz St. Gallna v Švici), ki je v slovenski zgodovini imela velik pomen, posebno v bojih s Turki. Ta rodbina je v 16. stoletju imela v rokah skoraj celotno osterberško posestvo, ki pa se ni omejevalo le na ožjo posest okoli gradu.

V Kašlju sta imela okoli leta 1500 posest (hube) ljubljanski mestni špital in ljubljanska škofija. Ta podatek se omenja še v urbarju iz leta 1572. Vicedomska posest v tem kraju se omenja (ena huba) leta 1515, enako še v Slapah in v Zalogu. Leta 1553 je bil ustanovljen dvorni »špital« in še istega leta je kot njihova posest omenjena ena huba. V Kašlju se kot najstarejša posest omenja posest šentpetrske župnije iz Ljubljane kot posest prafare, h kateri je sodil tudi Kašelj. Omenjeni sta še komendska posest in posest nemškega viteškega reda, ki je bila v okolici Ljubljane zelo razširjena in je imela ob koncu 15. stoletja kar 207 hub. Po urbarju iz leta 1554 je imel tu svoje posesti tudi fužinski graščak Janez Khisl, ki jih je kupil od ljubljanskega vicedoma, pa tudi družina pl. Raspov, ki so podedovali posesti po svojih sorodnikih Gallenbergih. Leta 1648 je lastnik gradu Bokalce Matija Štrobl od osterberških tu kupil eno hubo, prav tako pa je tu imelo eno hubo deželno glavarstvo. Leta 1770 se kot lastnika nekaterih zemljišč omenjata Franc Jamnik in Fedransberg, ki sta ob razprodaji posestev mestnega špitala tu kupila nekaj zemljišč. Sredi 18. stoletja pa je imel tu eno hubo znani deželni upravitelj Kranjske Leopold Lamberg. Ta

rodbina se je ob prihodu Francozov v naše kraje za vedno izselila iz Kranjske.

Posebno poglavje v življenju Kašlja predstavljajo svobodni kmetje - kosezi. V tej vasi jih je bilo več in se omenjajo vse od 12. do 14. stoletja, ko so se tudi oni potlačali. Enega omenja še urbar za leto 1496 koseški posest Jakoba Logarja pa že leta 1516 in leta 1527. Kašelske koseze stroka prišteva med podmolniške koseze. Tam je le-teh bilo največ in tudi ohranili so se dosti dlje kot drugod.

Kot je mogoče razbrati iz zgodovinskega pregleda, je imel Kašelj kaj pisano družbo lastnikov zemljišč in tlačanov. Lastništvo se je drobilo in znova sestavljalo še naprej, vse do zemljiške odveze leta 1848, ko so kmetje postali lastniki zemlje, na kateri so stoletja delali.

Hiša Jožeta Jamnika z letnico 1824, kjer naj bi po domnevi bil koseški dvorec (fotografija: Edo Svetek)

V Kašlju stoji cerkev, posvečena sv. Andreju. Prvič je omenjena leta 1520. Kljub temu, da je ta svetnik zaščitnik Rusov in Škotov, je zelo priljubljen tudi na Slovenskem, saj mu je posvečeno prek 30 župnijskih in okoli 40 podružničnih cerkva. Stranska oltarja sta posvečena sv. Cahariju in sv. Neži. Oltar sv. Andreja je bil prenovljen leta 1870, prav tako pa tudi oltar sv. Neže in lesena prižnica. Zvonove, ki imajo težo 998,572 in 296 kg pa je leta 1894 ulil P. Hibzer na Dunaju. Cerkev je bila dolga leta podružnica župnije Device Marije v Polju, od leta 1975 pa je samostojna župnija. Cer-

kev je današnja oblika dobila v 18. stoletju. Okolica, pa tudi cerkev sama, sta bila temeljito obnovljeni med letoma 1982 in 1984 in je pravi okras vasi.

Takrat so v cerkvenih temeljih in temeljih obzidja naleteli na rimske ostanke, za katere se strokovnjaki ne morejo zediniti, ali gre za ostanke rimske nekropole ali ville rustice.

V bližini cerkve je nekoč stalo gostišče, kjer so se ustavljali splavarji in furmani, danes pa je hiša zapuščena. V njej je bila doma mati Frana Erjavca, zato je tudi pisatelj večkrat zahajal tja.

Ker Kašelj stoji ob Ljubljani, so tamkajšnji kmetje dolga stoletja delali na Savi in Ljubljani kot »vlačugarji« pri vleki ladj, vse do prihoda železnice v Zalogo leta 1849. Od tedaj naprej pa vse do leta 1912 pa so za

Zaloga oz. iz Kašelskega hriba. Tudi cerkev v Zavogljah je bila zidana v glavnem iz istega kamna, kar daje misliti, da so te kamnolome izkoriščali še ves srednji vek, vse do preloma stoletja. Da je kamnolom res obstajal še pozno v srednji vek, izvem tudi iz podatka, da je mesto Ljubljana za potrebe mestnega mlina na Gradaščici tu leta 1611 naročilo dva para črnih in en par belih mlinskih kamnov za 21 gld. leta 1617 pa še en kamen za isti mlin. V tem hribu, toda dosti bolj na sostrsko stran, so še prvi svetovni vojni kopali skrila za strehe, predvsem cerkva in bogatih kmetov.

Iz zapiskov izvem, da je hrib vseboval tudi železo, saj si je tod Franc Jožef Žigon, fužinar iz Kamniške Bistrice, leta 1798 pridobil rudarsko pravico za potrebe fužin v Kamniku.

Na hribu je bila ob zaključnih bojih med Avstriji in Francozi l. 1813 avstrijska posadka, ki je obstreljevala Francoze in jih tudi prepodila.

Leta 1869 sta imela Zgornji in Spodnji Kašelj 580 ljudi, sto let pozneje pa kar 1375, pri čemer je večina prirastka in priseljencev prišla v Zgornji Kašelj. Danes je ta razlika še veliko večja.

Med obema vojnama je imel Kašelj tri gostilne v katerih so si vaščani gasili žejo in družbovali: Pri Pežjaku, Pri Micrniku in Pri Nacetu. Po vojni so bile ukinjene, nato pa so se zopet pojavile druge. Sedaj je najbolj znana gostilna Klešnik ali Mini-mani. Pred vojno je bila tukaj milarna Bergman, ki pa so jo pozneje spremenili v kobjedernico ali šintarijo, kot so ji rekli domačini. Tja so oddajali stare in bolelne živali, predvsem pa je bila znana po starih in potepuških psih, ki so jih neprijavljene lovili tudi po vaseh. S »šintarji« so strašili tudi otroke, češ, če ne boš priden, te bo pa šintar vzel.

Gasilski dom so vaščani zgradili že med obema vojnama, po vojni pa je bil temeljito prenovljen. Poleg gasilskega doma je veliko let gostuje trgovina Mercator.

Kašljani so delovni ljudje in dobri gospodarji, kar se vidi tako na polju kot doma. S svojim zeljem zalagajo ljubljanski trg, gostilne in druge potrebnike, enako pa tudi z drugimi pridelki.

EDVARD SVETEK